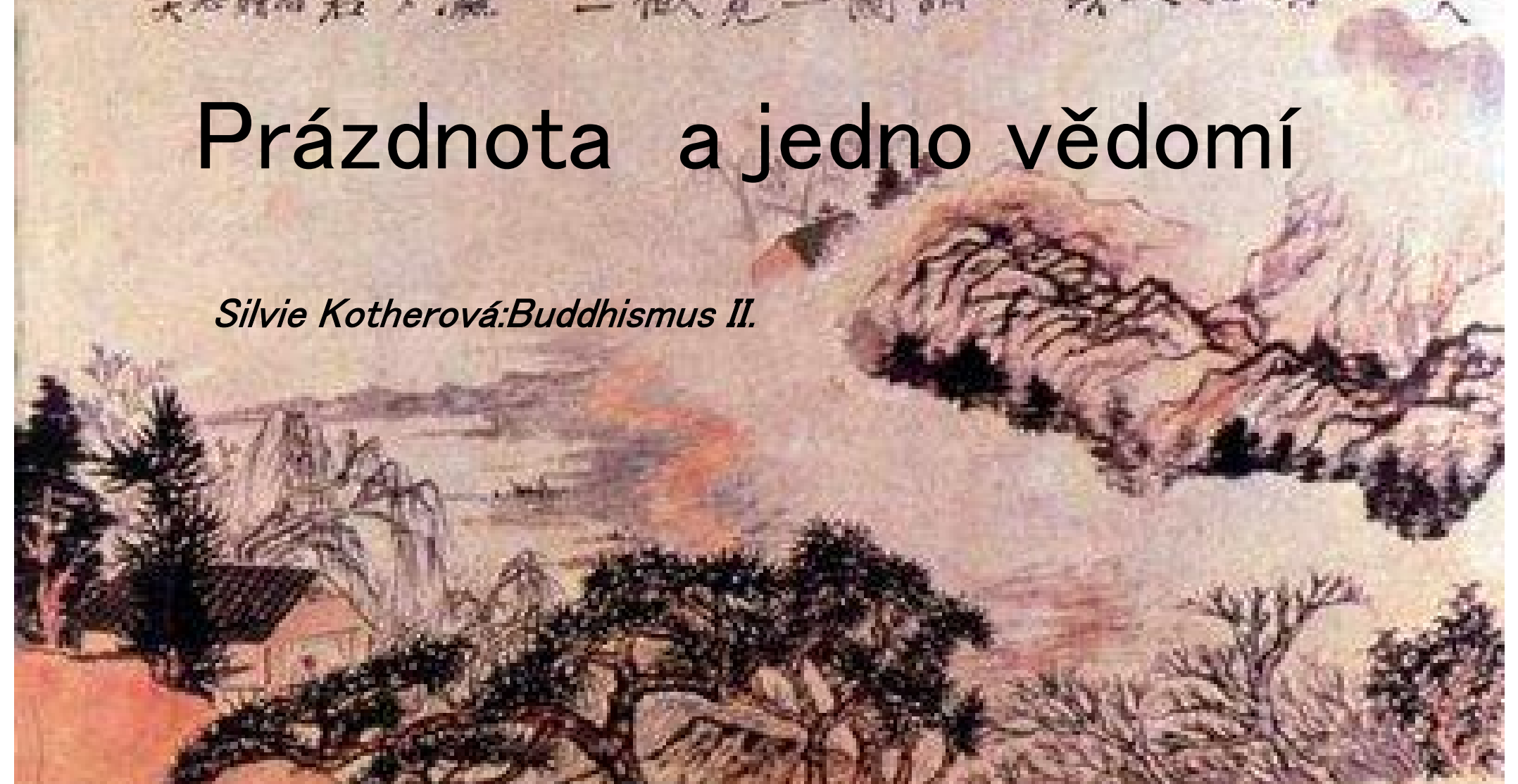

送梓縣丹色不帶人
白頭三春兩窗似
遊長梅花雨可清
明留定去燕將新
別草春來星散送
波瀾江水無端向
發長嘯秀將縱
暗河游以與妙請
影置我先向畫圖
看山茶正整都一
掃千里萬里遠端見
非墨非煙聊寄傲
君家款觀百代才一
言 未對鸞鳳雷
天子非常賜顏色
凌烟 昔今兩表
女寢文侍所 以看
作是為我 題為
學子政直之問 好生
白學使書 讀之 亦
張雲下

Prázdnota a jedno vědomí

Silvie Kotherová: Buddhismus II.

Pradžňápáramitová literatura

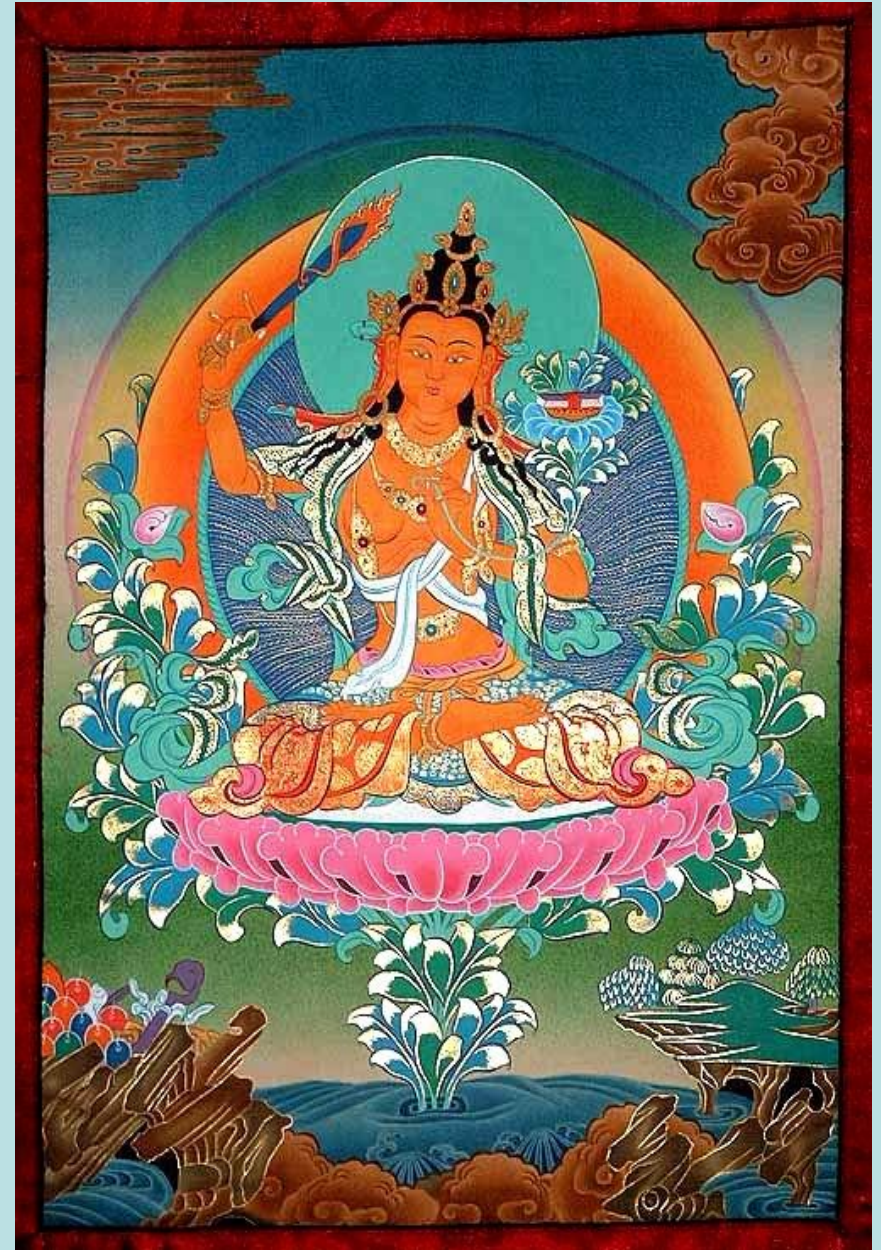
- mahájánový početný soubor různě obsáhlých spisů a traktátů o dokonalosti v moudrosti, nejvyšším intelektu, vrcholu poznání.
- tvoří ucelenou filosofii samu o sobě.
- obsahují hluboké teorie o prázdnotě.
- začaly vznikat mezi 100 př.n.l a 100 n.l.,
- staly se základnou zejména pro filosofickou školu *madhjamaka*.
- Pojmenovány bývají podle svého rozsahu – počtu veršovaných strof nebo prozaických odstavců.
  - Aštásahasrikápradžňápáramitásútra – „O osmi tisících slabik“
  - Šatasahasriká – o 100 000 slabikách

Čtyři fáze vývoje pradžňáparamitové literatury

- a) **100 př.n.l. – 100 n.l.** - vypracování základních myšlenek
  - Texty se snaží prokázat, že jde o slovo Buddhovo, opírají se o jeho autoritu.
- b) **100 – 300 n.l.** - rozvedení materiálu do různě dlouhých traktátů
- c) **300-500 n.l.** - rozpracování a přestylizování nauky do kratších súter a vzniká mnoho komentářů
  - *Diamantová sútra* a *Sútra srdce*
  - Novým rysem těchto textů je snaha vynést na povrch „skrytý význam“ toho, co pravil Buddha
- d) **600-1200 n.l.** - pronikání tantrických prvků (ochrana před nemocemi, mantry, dharaní), zbožštění textu – personifikace, komentářová literatura, centra pro studium pradžňáparamit.

Pradžña (pál. Pañña)

- překl. jako „moudrost“ nebo lépe „poznání“
- jedna z deseti dokonalosti (páramita), ztělesněna jako bódhisattva *Maňdžuśrí*
- ústředním pojmem mahájány.
- *moudrost intuitivní, záblesková*, nikoliv abstraktní a závislá na intelektu.
- spojena s uvědoměním si přirozenosti všech jevů – prázdnoty (san. *śúnjata*, pál. *suññata*).
- **Atributy:** meč rozsekávající nevědomost, dva lotosy + kniha (Aštasáhasriká - Osmitisícovka)

Páramita (paramí)

- „dosažení druhého břehu“
- pravděpodobně odvozeno od sanskrtského *parama* – nejvzdálenější, nejvyšší, první, nejlepší... nejlépe překládat jako „dokonalost“ (perfection)
- V širším kontextu - Dokonalosti jichž bodhisattva používá jako prostředky vedoucí k realizaci cíle.

Páramita (paramí)

- 1) dokonalost štědrosti (*dána*)
- 2) dokonalost mravnosti (san. *śíla*, pál. *síla*)
- 3) dokonalost trpělivosti (san. *kṣānti*, pál. *khanti*)
- 4) dokonalost úsilí, vytrvalosti (san. *vīrja*, pál. *virija*)
- 5) dokonalost v meditaci (san. *dhjána*, pál. *džhána*)
- 6) dokonalost moudrosti (san. *pradžña*, pál. *pañña*)

Pozdější *Daśabhumika sūtra* cituje další čtyři:

- 7) dokonalost ve výběru správného prostředku, dovednost (san. *upájakauśala*, pál. *upájákusala*)
- 8) dokonalost odhodlání, slib (san. *pranidhána*, pál. *panidhána*)
- 9) dokonalost duchovních sil (*bala*)
- 10) dokonalost vědění (san. *džňána*, pál. *ñána*)

V théravádové tradici:

Je uváděno deset Ctností (názvy v páli):

- *dána*: štědrost, dávání sama sebe
- *síla*: mravnost, správné jednání
- *nekkhamma* : odříkání
- *pañña* : moudrost, vhled
- *virija* : energie, vytrvalost, úsilí
- *khantí*: trpělivost
- *sačča* : pravdomluvnost, poctivost
- *adhitthána* : rozhodnost, odhodlání
- *mettá* : milující laskavost
- *upekkhá* : vyrovnanost, klidná mysl

Abhidharma a její pojetí světa

- **Abhidharma** – je buddhistická scholastika či metafyzika, nejstarší souhrn buddh. filosofie vypracované na základě Buddhových sůter. Tvoří obsah abhidharmapitaky (třetí koš Tripitaky)
- Usilovala o maximálně přesné vyjasnění a klasifikaci světa, seznamy mentálních a fyzikálních elementů, které podle abhidharmových filosofů konstituují svět jevů.
- Snahou bylo rozdělit svět na již nedělitelné prvky, ze kterých konceptuální myšlení vytváří jevový svět pomocí různých kombinací (*dharmy*).

Věci složené a nesložené

- ***Sanskrtadharm*** (pál. *Sanshatadhamma*) - všechny věci jsou sestavené jednotliviny (san. dharma, pál. dharma). V raném buddhismu byla nesešavenou jednotlivinou pouze nirvána (pál. nibbána).
  - ***Asanskrtadharm*** (pál. *Asankhatadhamma*)- „nesešavené věci“, tedy věci, které nepodléhají rozkladu.
-

Abhidharma a její pojetí světa

- Podle *učení o átmanu* (resp. o *anátmanu*), nemá osobnost svou vlastní podstatu.
- Rozšíření této myšlenky na všechna jsoucna → některé *dharmy* jsou jen pojmové, skládají se ze základních složek.
- Věci *existují konvenčně* – např. stůl (nemá absolutní existenci)
- Podle sarvástivádinů má každá *dharma* (základní prvek) své vlastní bytí *svabháva*

Nový pohled na svět – pradžňáparamitá

- Podle zastánců *pradžňáparamit* nauka sarvástivádinů odporuje konceptu *anattá* – ne-já, a může vést k ulpívání na nich.
- Nejen bytosti, ale všechny *dharmy* jsou prosté vlastní existence. Podle *abhidharmy* bylo nejvyšší pravdou nazření vlastního bytí *dharem*, naopak *pradžňáparamitá* jde dál – *dharmy* jsou prázdné a to je podstatou pravého poznání.
- *Abhidharmový* pojem prázdnoty se vztahuje pouze na pojmová jsoucna (stůl, strom... atd.).

Dvě úrovně poznání

- a) Konceptuální poznání, že věci jsou prázdné - *šúnja*
- b) Přímé nekonceptuální poznání, mysl v prázdnotě – *šúnjatá*

 cílem je vysvobození ze samsáry. Věci okolo jsou nestálé, pomíjivé a přinášejí strast (trilakšana), díky rozvíjení „dokonalého poznání“ lze nakonec nahlédnout, že tento svět nemá svou vlastní podstatu (*svabháva*), hlavním tématem pradžňáparamitových textů je tedy to, že **veškerá jsoucna jsou prázdná – šúnja (šúnjatá - prázdnota)**

Nágardžuna

- jeden z nejvýznamnějších filosofů starověké Indie (2.stol.n.l.)
- Prohloubil doktrínu vyloženou v pradžňáparamitových sútrách dialektickou metodou spočívající v dovedení antiteze *ad absurdum*.
- *nága* – bytost žijící ve vodě, had
- *ardžuna* – druh stromu – podle legendy se měl narodit pod tímto stromem a vzdělání měl získat v podmořském paláci právě u nágů – vynesení pradžňáparamitových nauk do světa lidí je tak největším činem Nágardžuny → tzv. druhé roztočení kola nauky.

Nágardžuna

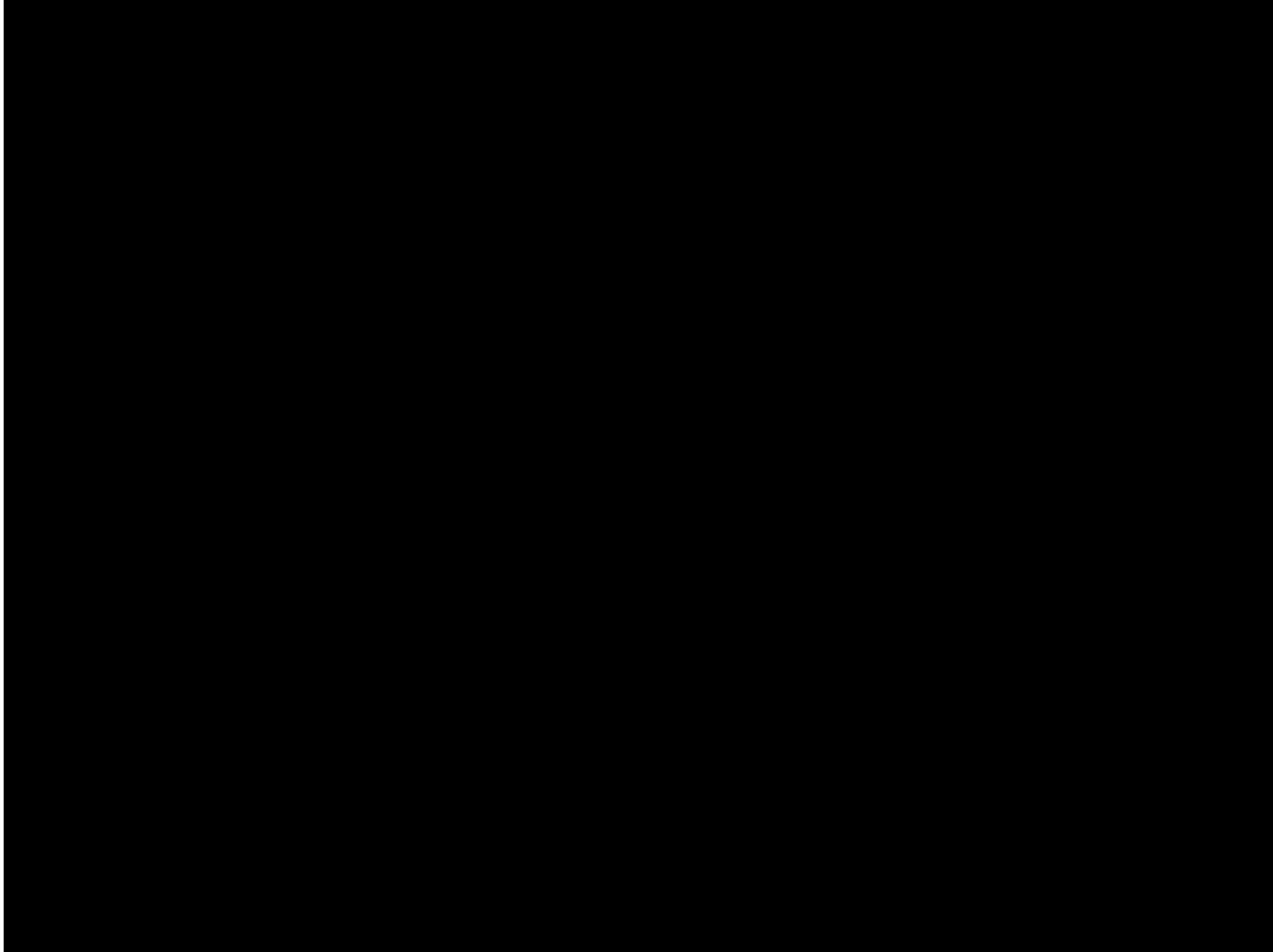
Nágardžuna a jeho učení

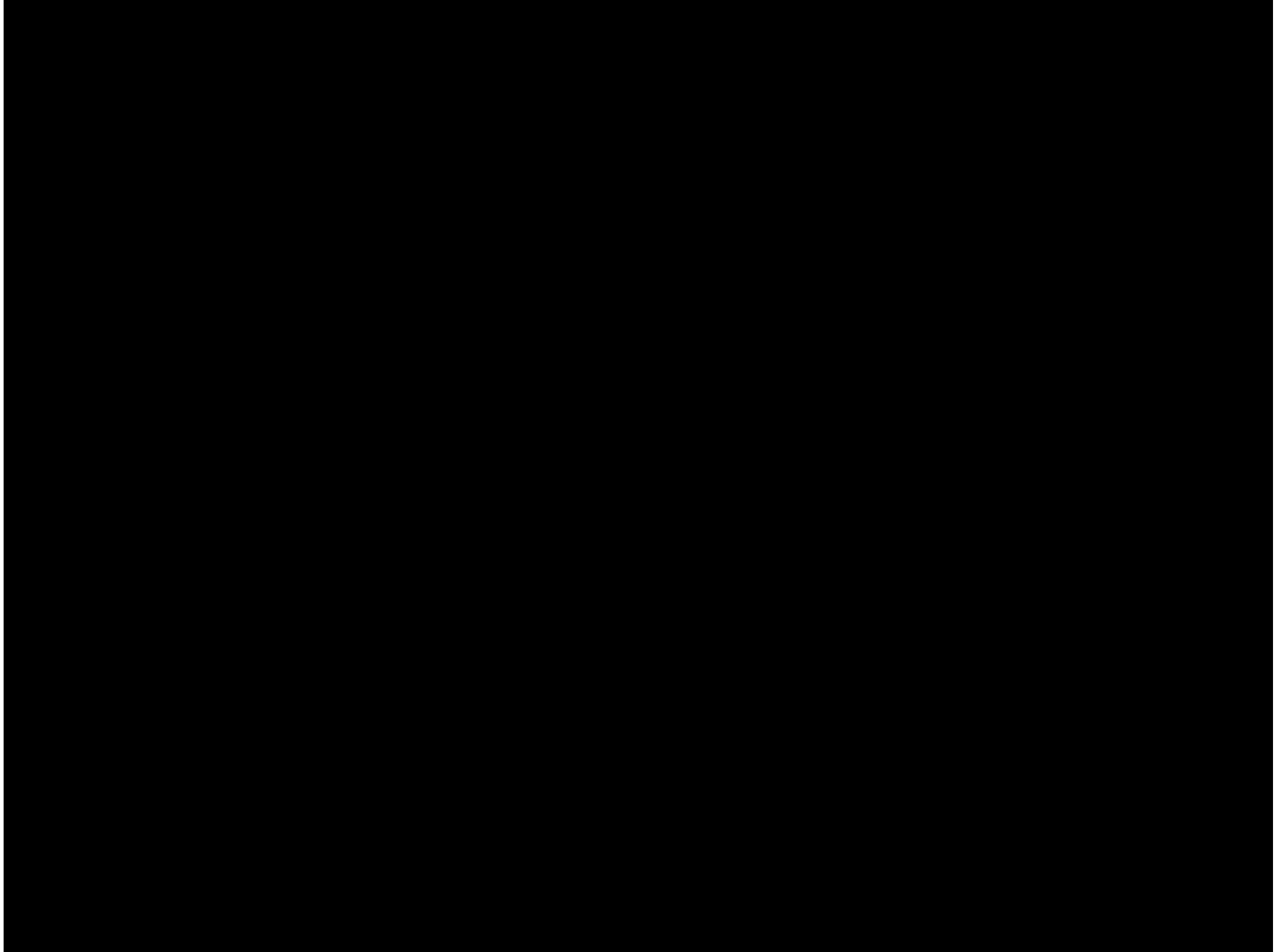
- Podnítl vznik mahaján. školy *Madhjamaka*.
- Základním textem „Pojednání o střední cestě“ – *Madhjamakakáriká*.
- Každá věc jev existuje jen *skrze svůj protiklad*, na základě toho tvrdil, že vše je relativní, tedy nereálné – prázdné (šunja).
- Vychází z *pratítjasamutpády* – věci neexistují sami o sobě, neboť jsou jen průsečíky *vzájemných vztahů*.
  - Analýza všech kategorií i nirvány - cokoli je následkem kauzálního procesu – je prázdné!
- To, že věci vznikají v závislosti na sobě (podmíněné vznikání), ale neznamená, že nejsou jako jevy
  - To, že je něco prázdné, znamená, že musí existovat, protože musela vzniknout v závislosti na něčem jiném

→ koncept dvojí pravdy

Nágardžuniv koncept dvojí pravdy

- a) *Pravda konvenční* - na této úrovni říkáme, že stůl je
- b) *Pravda absolutní/konečná* – tvrzení o věci, že je, nebo že není je chybné (stůl sice konvenčně existuje jako pojem, ale nemá své vlastní bytí (*nisvabháva*), konečná pravda je v prázdnotě – odtud madhjamaka – „střední cesta“, mezi protiklady

Správné pojetí prázdnoty

- Má *soteriologický* (*spásonosný*) význam
- Funkcí prázdnoty je odstranit uchopování a lpění a tím pádem i utrpení
- Pokud by bytosti nebyly prázdné, nedalo by se jim pomáhat – měnit nějaké jim vlastní bytí...

Jógačára / vidžňánaváda – škola vědomí

- Filosofický směr mahájány vedle madhjamaky
- Představiteli *Asanga* a *Vasubandhu* (4. stol. n.l.)
- *Lankávatárasútra* – Sútra o sestoupení na Lanku, vše se odehrává v mysli
- *Čittamátra* – „jen mysl“,
  - popření toho, že by všechny věci postrádali svabhávu, musí logicky vyplývat, že alespoň jedna věc má svabhávu.
- věci existují pouze ve vědomí, mimo poznání nemají skutečnou existenci
- Předměty tzv. vnějšího světa jsou mentálními kostrukcemi, snem (svapna) – nejsou nahodilé – utvořeny na základě materiálu z Álájavidžňána
- *Álájavidžňána* – „zásobové vědomí“ – všechny vjemy, minulé, současné i budoucí zde jsou uloženy, samsárové možnosti

Svět podle jógačáry

- V álájavidžňáně jsou obsaženy zárodky všech jevů → uzrávání → karma
- Zárodky na sebe působí a vzbuzují klamný dojem existence jevů, které jsou ve skutečnosti jen psychickými procesy
- → probuzení spočívá v zakoušení *nedualismu*
  - zrušeno subjekt/objektové rozlišování, jediné co zažíváme je tok prožitků – vyprázdněno od subjektů/objektů - všechny jevy jsou dokonalé.
- Šúnjatá je ztotožněna s čistým vědomím, označována jako „takovost“ (*tathatá*)

Nauka o zárodku buddhovství *(tathágarbha)*

- *Tathatá* – „takovost“
- Nauka o „zárodku buddhovství“ – každá bytost v sobě nese skrytý potenciál Tatháaty, „buddhovská podstata“
- Vyvíjela se samostatně a stala se součástí nauky jógačáry
- Madhjamaka tuto nauku ostře kritizovala jako návrat substacionalismu, jako odporující nauce o anattá

Učení o „Prázdnou“ a Jedné mysli

- „Všechny Buddhovy země jsou totéž co prázdno šúnjatá, dokonalá povaha člověka je v podstatě prázdna, není jediné věci, jež by si podržovala; taková je i naše vlastní pravá přirozenost...“
- „Slyšíte – li mne mluvit o Prázdnou, nesmíte si myslet, že jde o doslovnou prázdnotu...Bezmezné Prázdnou vesmíru je s to obsahovat myriády nejrozličnějších věcí a bytostí, podobně jako prostor. Říkáme, že Esence Mysli je velká, protože objímá všechny věci – jelikož všechny věci jsou uvnitř naší přirozenosti.“

Nedualita - osvícení

- **Protiklady** nesmějí být stavěny v nesmiřitelnou opozici, nejsou neslučitelné!
- Entity nejsou ve své nejzákladnější skutečnosti od sebe odděleny, jsou jevovými formami, v nichž figuruje jediné, beztvaré bytí – vědomí.
  - „*Nebloudit uvnitř ani venku, znamená být dalek rozpolcenosti. Venku nás mylí formy, uvnitř nás mylí prázdnota. Uprostřed forem být vzdálen formám, v prázdnotě nebýt prázdny, to je to, čemu se říká nebloudit uvnitř ani venku.*”
- **Základní nedualita-** nejen překročení všech dvojic protikladů na úrovni podmíněné, ale rovněž překročení samotné duality nepodmíněné, nezrozené mysli – vědomí.

V srdci skutečnosti paradox

- *„Navenek se vystříhejte formy ve formách, uvnitř se vystříhejte prázdnoty v prázdnotě. Neboť vytvářet uměle prázdno není nic jiného než prodlužovat nejasnost, umělé vytváření formy neznamena nic jiného než prodlužovat scestné názory.“*
- Absolutní skutečnost – je nepodmíněným Bytím i podmíněným projevem, „Prázdne“ i formou, nirvánou i samsárou, **jedním i mnohým**.
- Jakožto diferenciovaná i nediferenciovaná zároveň, je **nadlogická!**
- Prozření- nadlogickým viděním věcí v jejich „takovosti“.

Paradox a praxe

- ***Kóany*** (čínské kung-an, „veřejná vyhláška“)
  - nevyřešitelné a paradoxní otázky
  - Slouží jako nástroj zbavení se navyklého dualistického způsobu myšlení a různých zbytečných spekulací
- Ukázka: *Zdali pes má, nebo nemá buddhovskou podstatu? Čao-čou odpověděl: "Ne/nic." (čínsky wu).*
  - V rozporu s tvrzením, že všechny cítící bytosti jsou obdařeny buddhovskou podstatou
- Další metody: výkřiky, rána holí apod.

TO-DO LIST

~~NOTHING~~

